

Tauragnų paštas iki 1940 metų

Kazys Misius

Pašto agentūra

Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir carinės Rusijos valdymo metais Taurāgnuose nei arklių pašto stoties, nei pašto skyriaus nebuvo. Už 17 km nuo Tauragnų ėjo žymus Peterburgo–Varšuvos pašto traktas, iš Daugpilio – pro Zarasus, Daūgailius, Uteną, Ukmergę, Jonavą, Kauną, Marijampolę.

Nutiesus Kauno–Daugpilio plentą, 1833–1835 m. Utenoje pastatoma antros klasės pašto stotis, kuri išliko iki mūsų dienų.

Kokiu būdu XIX a. Tauragnus pasiekdavo pašto korespondencija, konkrečių žinių nerasta. Tikėtina, kad ją Tauragnų krašto žmonės siųsdavo per Daugailių bei Utenos pašto stotis.

²⁹LCVA, f. R-364, ap. 1, b. 127, l. 160.

Kaip žinoma, 1861 m. Tauragnai tapo valsčiaus centru, o nuo 1865 m. per valsčių valdybas buvo gaunama ir įteikiama jų teritorijoje gyvenantiems asmenims adresuota korespondencija. Valsčių viršaičiams nurodyta tikrinti įtartinus laiškus. Todėl draudžiamą lietuvių spaudą paštu siųsti buvo rizikinga.

Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse Kauno gubernijoje veikė 120 pašto įstaigų, tačiau tarp jų nebuvo Tauragnų. Artimiausia Zarasų apskrityje, kuriai tada Tauragnai priklausė, pašto telegrafo stotis buvo už 19 km Daugailiuose.

Igyvendinant 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės Aktą įsteigtas Tauragnų valsčius priskirtas ne Zarasų, bet Utenos apskrčiai. Pasibaigus kovoms dėl Lietuvos nepriklausomybės ir prasidėjus šalies atkuriamajam darbui, apie tūkstantį gyventojų turinčiam valsčiaus centrui – Tauragnų miesteliui – buvo reikalinga pašto įstaiga. Kadangi anksčiau čia pašto nebuvo, manyta, jog palyginti nedideliame miestelyje tokia įstaiga gali dirbti nuostolingai. Iš pradžių nutarta steigti pašto agentūrą.

Rusijos valdymo metais pašto agentūrų iš viso nebuvo. Lietuvoje Vakarų Europos valstybių pavyzdžiu pašto agentūrų steigimo bei veikimo taisyklės patvirtintos 1921 m. kovo 10 d.

Nesitikint pašto įstaigose daugiau negu 5 tūkst. Lt metinės apyvartos, steigtos pašto agentūros. Jose būdavo priimama ir išduodama paprasta bei registruota korespondencija, žmonės galėdavo atsiimti užsiprenumeruotą spaudą. Pašto agentūros nepriimdavo ir neišduodavo įvertintų laiškų ir banderolių, pinigų perlaidų, siuntinių. Vėliau pasikeitus taisyklėms buvo leidžiama priimti ir išduoti nedideles pinigų sumas.

Pašto agentūras dažniausiai atidarydavo kartu su kitomis įstaigomis, pavyzdžiui, valsčių valdybose, parduotuvėse, pieninėse ir kitur. Agentūrų vedėjų pareigos būdavo ne pagrindinės, todėl jie neturėjo valstybės tarnautojo teisių. Pavyzdžiui, pašto agentūrą pakeitus pašto įstaiga, buvęs jos vedėjas negalėjo reikalauti tarnybos naujoje įstaigoje.

Priklausomai nuo apyvartos pašto agentūros buvo trijų rūšių. 1923 m. žemiausios – trečios rūšies pašto agentūros vedėjo mėnesinis atlyginimas tesiekė 15, antros – 25, o pirmos – 40 litų. Vėliau šie atlyginimai buvo padidinti ir atitinkamai sudarė 25, 40, 60 Lt.

Pašto agentūrų vedėjams pakako ir pradinio išsilavinimo, tik reikėjo mokėti agentūrų veiklos taisykles.

1921 m. birželio mėn. Utenos pašto viršininkas sudarė su Antanu Juta sutartį, kuria jis išipareigojo nuo tų metų birželio 15 d. eiti Tauragnų pašto agentūros vedėjo pareigas. Faktiškai žemiausios rūšies agentūra miestelyje pradėjo veikti nuo birželio 23 d. Ji buvo pavaldi ir atsiskaitydavo Utenos paštu.

Kur buvo įsikūrusi pirmoji pašto agentūra, žinių nerasta. Korespondencija buvo keičiamasi su Utenos paštu. Pašto vežiojimu rūpinosi valsčiaus savivaldybė.

Išdirbęs Tauragnų pašto agentūros vedėju pusantrų metų, A. Juta pašaukiamas į karo tarnybą. Nuo 1923 m. sausio 1 d. minėtas pareigas perėmė Ričardas Juta. Po metų jis irgi šaukiamas į kariuomenę.

Nuo 1924 m. sausio 1 d. Tauragnų pašto agentūros vedėju pradėjo dirbti Antanas Šinkūnas. Kadangi ši agentūra dirbo pelningai, 1924 m. ji pakeliama į antrą, o netrukus ir į aukščiausią – pirmą eilę.

1924 m. birželio mėn. krikščionių demokratų dienraščio „Rytas“ redakcija gavo rašomąją mašinėlę išspausdintą žinutę, kurią prašyta paskelbti laikraštyje. Joje rašoma, kad viena moteris, gavusi pranešimą apie registruotą laišką, atvyko jo atsiimti į Tauragnų pašto agentūrą. Atėjusi iš kaimo, moteris laiško negavo, vedėjas pasakęs, kad jis dar neatėjo. Rašinyje nurodyti ir kiti agentūros vedėjo aplaidumai.

To rašinio redakcija nespausdino, tačiau persiuntė Pašto valdybai. Utenos pašto tarnautojas, tikrinęs Tauragnų pašto agentūros darbą, rado keletą aplaidumo atvejų, tačiau esminių pažeidimų, susijusių su pinigų trūkumu, nebuvo. Vis dėlto A. Šinkūnas buvo priverstas atsisakyti agentūros vedėjo pareigų.

Nuo 1924 m. rugpjūčio 10 d. Tauragnų pašto agentūros vedėjo pareigas perėmė Ona Papiirtytė. O Tauragnų valsčiaus gyventojams buvo nepatogu dėl perlaidos ar siuntinio vykti į Uteną. Vietos gyventojai norėjo, kad jų valsčiaus centre būtų pašto įstaiga¹.

Tauragnų paštas

Nuo 1925 m. rugsėjo 16 d. Tauragnuose atidaryta VII eilės pašto telefono įstaiga, kuri įsikūrė nuomojamose patalpose. Viršininku paskirtas Jonas Kirvelis, gim. 1901 m. Užpalių vls., Butiškių k. 1913 m. jis baigė rusų pradžios mokyklos 4 skyrius, o 1918 m. dar mokėsi lietuviškoje mokykloje.

1923 m. J. Kirvelis baigė pašto darbuotojų kursų ir nuo tų metų spalio 16 d. paskiriamas tarnautoju į Utenos pašta. Išdirbęs apskrities pašte beveik dvejus metus, J. Kirvelis atvyksta į Tauragnus organizuoti pašto².

VII eilės pašto įstaiga buvo pati žemiausia. Po 1923 m. jose buvo numatyti tik pašto viršininko ir laiškinių etatai.

Iš pradžių J. Kirvelis Tauragnų pašte darbavosi sėkmingai, jokių priekaištų ar skundų dėl jo darbo nebuvo. Tačiau beveik po pusantrų metų atsitiko nesuprantamas įvykis. 1927 m. gruodžio 23 d. sužinota, kad iš Tauragnų pašto kasos dingo 3100 litų. Jau kitą dieną pašto viršininkas Jonas Kirvelis ir laiškinių Kazys Grikelis iš tarnybos atleidžiami. Dėl šio įvykio iškelta baudžiamoji byla.

Bylos aplinkybėmis ir tyrimų eiga dėl pinigų dingimo nesidomėta. 1929 m. vasario 26 d. Panevėžio apygardos teismas J. Kirvelį pripažino nekaltu. Pateikęs teismo nuosprendį, jis nuo 1929 m. kovo 14 d. paskiriamas Sudargo pašto viršininku. Deja, dėl tokio teismo sprendimo buvo paduota apeliacija. Vadovaujantis veikiančiais įstatymais J. Kirvelis, neišdirbęs nė 5 mėnesių, nuo rugpjūčio 10 d. iš tarnybos Sudargo pašte atleidžiamas. Sužinoti, kaip galutinai išspręsta ta byla, nepavyko. Tikėtina, kad vienaip ar kitaip J. Kirvelis buvo pripažintas kaltu, nes į tarnybą pašte nebegrižo³.

Laikinais eiti Tauragnų pašto viršininko pareigas paskiriama tarnautoja Ona Puslytė. Sužinojęs apie laisvą Tauragnų pašto viršininko vietą, Plätelių paštininkas Petras Gutasukas pasiuntė telegramą ir pasiprašė paskiriamas vadovauti Tauragnų paštui. Prašymas patenkinamas. Nepripažinęs Pläteliuose, P. Gutasukas nuo 1928 m. sausio 1 d. paskiriamas Tauragnų pašto viršininku⁴.

¹ Tauragnų pašto agentūros byla, *Lietuvos centrinis valstybės archyvas* (toliau LCVA), f. 1016, ap. 3, b. 767, l. 1–40.

² J. Kirvelio tarnybos lapas, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 2346, l. 1–2.

³ J. Kirvelio asmens byla, *ten pat*, l. 6–51.

⁴ *Plateliai*, Vilnius, 1999, p. 135.

P. Gutauskas gimė 1896 m. Kuriantis savivaldybėms, jis kurį laiką dirbo Skiemonių vls. valdyboje. 1920 m. pradžioje P. Gutauskas įstojo į Kaune veikiančius pašto darbuotojų kursus ir dar būdamas kursantu gavo tarnybą pašto valdyboje. Iš jos nuo 1927 m. rugpjūčio 1 d. paskiriamas vadovauti Platelių paštui⁵. Dirbdamas Tauragnuose, 1928 m. gegužės mėn. P. Gutauskas buvo apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečio medaliu.

Norėdamas padėti seseriai atkurti ūkį, P. Gutauskas iš pašto kasos neoficialiai ir nelegaliai skolindavosi pinigų. Apie tai kažkas pranešė Pašto valdybai. Pašto viršininkas prisipažino skolinęsis ir teigė pinigus gražinsiąs. 1930 m. rugpjūčio 28 d. revizorius J. Giedraitis Tauragnų pašto kasoje rado 2880 Lt trūkumą. Maždaug per savaitę trūkstami pinigai buvo padėti į kasą, tai patvirtino pakartotinis tikrinimas.

Todėl P. Gutauskas iš tarnybos nepašalintas, tačiau nuo 1930 m. rugsėjo 17 d. perkeltas į Utenos pašta. Šis nesusipratimas nepakenkė tolesnei P. Gutausko darbuotei.

Nuo 1933 m. liepos 1 d. jis paskirtas Užvenčio pašto viršininku, o 1934 m. pradžioje vėl grįžo į Platelius. Neilgai tepabuvęs susitarė susikeisti su Baliu Korza ir nuo 1934 m. liepos 16 d. išvyko į Nevarėnus. Čia jis išdirbo iki 1940 m.⁶

1930 m. rugsėjo 6 d. iš P. Gutausko pašto įstaigą perėmė Antanas Vaitulevičius. Jis Tauragnuose išdirbo iki 1941 m. birželio 14 d. Apie A. Vaitulevičių ir jo šeimos likimą bus rašoma vėliau.

Iš išlikusių apyskaitų suvestinių galima pateikti keletą Tauragnų pašto įstaigos rodiklių. 1928 m. šis paštas gavo 8523 Lt pajamų ir turėjo 7485 Lt išlaidų. Gauta 1038 Lt pelno. Tais metais iš Tauragnų pašto pasiūsta perlaidų už 107,8 tūkst. Lt, o perlaidų atsiūsta ir išmokėta už 209,3 tūkst. Lt, t. y. vos ne dvigubai daugiau⁷.

Kitais 1929 m. Tauragnų paštas gavo 8016 Lt pajamų, o išlaidų susidarė 7550 Lt. Pajamos 496 Lt viršijo išlaidas. Tais metais per šį pašta pasiūsta perlaidų už 88,9 tūkst. Lt, o jų gauta ir išmokėta už 166,2 tūkst. Lt⁸.

1931 m. paštas Tauragnuose buvo įsikūręs Utenos gatvėje prie pat turgaus aikštės.

Paštams ūkinės išlaidos būdavo numatomos mažos. Pavyzdžiui, 1934 metams Tauragnų pašto ūkinėms išlaidoms skirta 144 Lt, iš kurių 3 Lt raštinės reikmėms, 7 Lt apšvietimui ir tiek pat švarai palaikyti, kiti pinigai numatyti kurui.

Tauragnų pašto 1935 ir 1936 m. ūkinės išlaidos sumažintos 16 Lt, tai padaryta kuro sąskaita⁹.

Nuo 1933 m. ar vėliau Lietuvoje dalis paštų atlikdavo ir taupomųjų valstybės kasų operacijas. Nepriklausomoje

Tauragnų pašto viršininkas Petras Gutauskas (1928–1930). Nuotr. iš jo asmens bylos

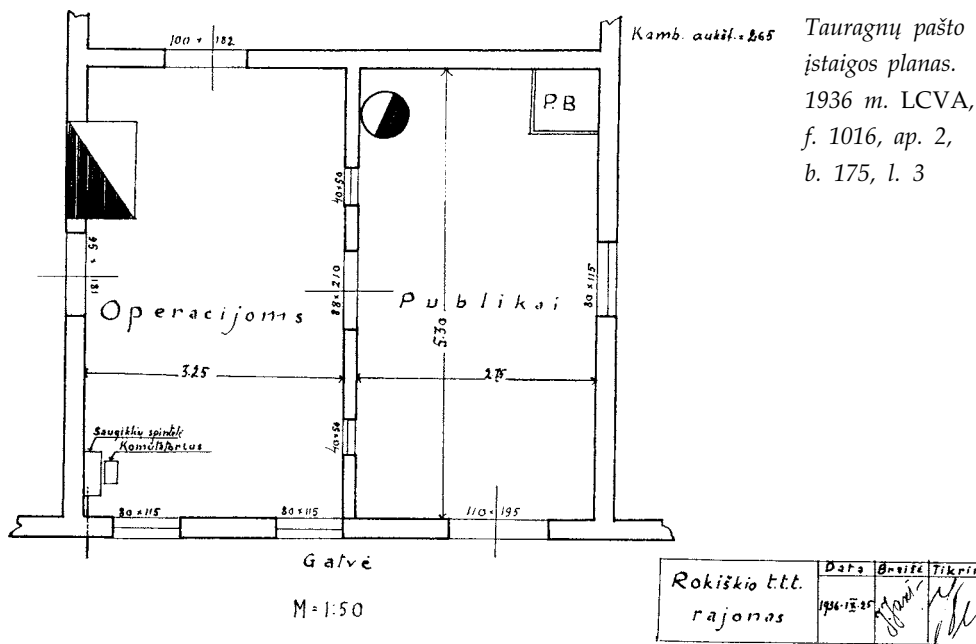
⁵ P. Gutausko tarnybos lapas, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 1580, l. 10–11.

⁶ Susirašinėjimas dėl P. Gutausko tarnybos, *ten pat*, l. 10, 11, 59–64.

⁷ 1928 m. paštų veiklos apyskaitų žiniaraštis, LCVA, f. 1016, ap. 6, b. 89, l. 2.

⁸ *Ten pat*, b. 92, l. 15.

⁹ 1934–1936 m. paštų ūkinių išlaidų paskirstymo lentelės, LCVA, f. 1016, ap. 6, b. 161, l. 9, 21, 30.

Tauragnų pašto
įstaigos planas.
1936 m. LCVA,
f. 1016, ap. 2,
b. 175, l. 3

Lietuvoje taupomosios valstybės kasos įsteigtos 1919 m., tačiau jos nebuvo paplitusios ir nelengvai prieinamos (dėl tolumo) mažiau pajamų turintiems mažesnių miestelių bei kaimų žmonėms. Užsienyje, net carinėje Rusijoje, taupomosios valstybės kasos veikė jau XIX a.

Tikrai 1933 m. finansų ir susisiekimo ministrai nustatė steigti taupomąsias valstybės kasas paštuose. Buvo parengti ir patvirtinti tokių kasų veikimo nuostatai ir operacijų vykdymo bei jų tikrinimo taisyklės¹⁰.

Neaišku, ar Tauragnuose veikė tokia taupomoji kasa. Žinoma tik tiek, kad buvo padarytas Tauragnų taupomosios kasos antspaudas (žr. iliustraciją), tačiau 1937 bei 1938 m. pašto įstaigų ir taupomųjų valstybės kasų apyvartų žiniaraščiuose nurodyta, jog taupomoji kasa Tauragnų pašte operacijų nevykdė. Tokia kasa galėjo veikti 1939 ar 1940 m., bet šių metų apyskaitų nepavyko aptikti.

1937 m. Tauragnų paštas gavo 7503 Lt, o 1938 m. – 8146 Lt pajamų. Analogiškai 1937 m. būta 5801 Lt, o 1938 m. – 6373 Lt išlaidų. Taigi 1937 m. gauta 1702 Lt, o 1938 m. – 1772 Lt pelno.

1937 m. iš Tauragnų pašto pasiūsta perlaidų už 69,8 tūkst. Lt, o jų gauta ir išmokėta už 131,3 tūkst. Lt. 1938 m. priimtų pasiūsti perlaidų suma sudarė 77,3 tūkst. Lt, o gautų ir išmokėtų – 106,9 tūkst. Lt¹¹.

Jau 1921 m. Tauragnų pašto agentūroje buvo įvestas telefonas¹². Įsteigus Tauragnuose pašta, abonentų tinklas beveik nesiplėtė. Tada telefono ryšys dar buvo prabanga. Iš leidžiamų kasmetinių Lietuvos telefono abonentų sąrašų galima įsitikinti, kad 1931 m. Tauragnų paštas

Taupomosios valstybės
kasos Tauragnų pašte
antspaudas

¹⁰Ten pat, b. 189, l. 73–76, 124–126.

¹¹1937 ir 1938 m. pašto įstaigų apyskaitų žiniaraščiai, LCVA, f. 1016, ap. 3, b. 51, l. 47, 51.

¹²Lietuvos paštas 1922 metams, Kaunas, 1922, p. 53.

turėjo tik vieną abonentą. Telefonas buvo įvestas valsčiaus savivaldybėje. Tiesa, pačiame pašte dar buvo telefonas viešiesiems pokalbiams.

1938 m. Tauragnų paštas turėjo vos 4 telefono abonentus: valsčiaus savivaldybę, policiją, šaulių ugniagesių komandą ir vietos gydytoją¹³.

Korespondencija buvo keičiamasi su Utenos paštu. Paštui vežioti skelbdavo varžytynes. Su laimėtoju vežiojimo sutartys dažniausiai būdavo sudaromos trejiems metams.

Paštininkas Antanas Vaitulevičius ir jo šeimos tragedija

Tauragnų pašto viršininku 1930–1941 m. dirbęs Antanas Vaitulevičius gimė 1906 m. Alytaus apskr., Antnemunio vls., Jovaišonių k. Skaityti ir rašyti mokėsi pas kaimo daraktorių, 1917 m. įstojo į Dubėnų pradinę mokyklą.

1920–1925 m. A. Vaitulevičius lankė Alytaus gimnaziją ir baigė keturias jos klases. 1925 m. įstojo į Kaune rengiamus pašto darbuotojų kursus. Gamybinę praktiką atliko Kalvarijos pašte, o nuo 1926 m. rugsėjo 29 d. paskirtas VI eilės tarnautoju į Kybartų paštą. 1927 m. balandžio mėn. pašauktas į kariuomenę.

Grįžęs iš tarnybos armijoje, paskirtas dirbti Utenos pašte. Kaip minėta, 1930 m. rugsėjo 6 d. jis perėmė Tauragnų paštą. Tarnyboje buvo drausmingas, sąžiningas ir pareigingas. Revizoriai jo darbe beveik nerasdavo trūkumų.

Tauragnuose A. Vaitulevičius susituokė su Bronislava Mažeikaite, 1920 m. grįžusia iš Peterburgo.

1931 m. A. Vaitulevičius prašė tarnybos Utenoje, teigė norįs toliau mokytis. Matyt, norinčiųjų dirbti apskrities pašte buvo nemažai, tad prašymas nebuvo patenkintas. 1936 m. pradžioje A. Vaitulevičius vėl prašėsi perkeliamas į Uteną, tačiau ir šį kartą teko susitaikyti su lemtimi likti Tauragnuose.

1937 m. vasario 16 d. Prezidento Aktu Antanas Vaitulevičius apdovanotas Gedimino ordino trečiojo laipsnio medaliu¹⁴.

Tauragnų pašto viršininkas A. Vaitulevičius dalyvavo ir visuomeninėje veikloje. Jis aktyvus Šaulių sąjungos narys, būdavo renkamas į būrio valdybą. A. Vaitulevičius dalyvavo ir Vilniaus vadavimo sąjungos (VVS) veikloje. 1933 m. išrinktas šios sąjungos Tauragnų skyriaus išdininku¹⁵.

Lietuvai netekus valstybingumo, A. Vaitulevičius toliau ėjo pašto viršininko pareigas. Jo asmens byloje yra Utenos pašto kontoros telegramos, 1941 m. birželio 18 d. pasiųstos Ryšių valdybos kadru grupei, nuorašas. Joje pranešama, kad Utenos ryšių kontora „*nustoję*“ trijų darbuotojų, tarp kurių nurodytas ir Tauragnų pašto viršininkas A. Vaitulevičius. Į pastarojo vietą laikinai paskirtas laiškininkas Stasys Papirtis. Minėta telegrama baigiama žodžiais: „*Šie darbuotojai yra valdžios žinioje*“¹⁶. O toje frazėje slypi skausmas, ašaros, neviltis, kančios.

Tai reiškė, kad 1941 m. birželio 14 d. Antanas Vaitulevičius su žmona Bronislava, gim. 1911 m., dukromis Irena,

¹³ Lietuvos telefono abonentų sąrašas 1932 metams, p. 467; Lietuvos telefono abonentų sąrašas 1939 metams, p. 366.

¹⁴ A. Vaitulevičiaus asmens byla, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5685, l. 1–67.

¹⁵ Neišrinktas. Tauragnai, *Mūsų Vilnius*, 1933, Nr. 3, p. 47.

¹⁶ 1941 06 18 Utenos pašto kontoros telegramos Ryšių v-bos kadru grupei nuorašas, LCVA, f. 1016, ap. 1, b. 5685, l. 81.

gim. 1931 m., ir Genovaite, gim. 1932 m., taip pat ir sūneliu Edvardu, gim. 1940 m., paimti iš namų, susodinti į gyvulinius vagonus ir išdardenti į nežinią. Visa šeima išvežta į Altajaus kraštą.

1940–1941 m. represuotų asmenų sąrašė nurodyta, kad minėta šeima atsidūrusi Altajuje, o 1942 m. vėl represuojama, ištremiama į Jakutijos šiaurę, į Muostachą (Bulūno r.), t. y. prie Laptevų jūros. Pirmame minėto sąrašo leidime teigiama, kad sūnelis Edvardas Vaitulevičius žuvo, o kiti šeimos nariai paleisti 1954 m.

Antrame pataisytame minėto sąrašo leidime nurodyta, kad iš Vaitulevičių šeimos, be sūnelio, 1943 m. vasario 2 d. mirė ir Antanas Vaitulevičius, o abi dukros su motina 1954 m. gruodžio 18 d. iš tremties paleistos¹⁷.

Deja, iš Tauragnų pašto viršininko A. Vaitulevičiaus šeimos tremtyje gyva liko tik viena Bronislava Vaitulevičienė, o jos vyras, sūnus ir abi dukros mirė.

1954 m. pradžioje LSSR Vidaus reikalų ministerija (VRM) pareikalavo Utenos rajono VRM viršininką surinkti žinias, už ką iš Tauragnų 1941 m. buvo ištremta Antano ir Bronislavos Vaitulevičių šeima, nes ministerija neturinti šių tremtinių įskaitos bylos. Mirus vyru, 1944 m. B. Vaitulevičienė ištekėjusi už vietinio gyventojų (ne tremtinio) Leonido Mochriakovo. Todėl pasiūlyta apklausti patikimus liudytojus ir pateikti išvadą dėl B. Vaitulevičienės-Mochriakovos paleidimo iš tremties.

Utenos rajono VRM pareigūnai apklausė kelis Tauragnų gyventojus. Visi jie teigė, kad Antanas Vaitulevičius iki 1940 m. dirbo pašto viršininku ir dėl to 1941 m. buvo su šeima ištremtas. Jie taip pat sakė girdėję, jog buvęs paštininkas yra miręs.

Taip pat Utenos rajono VRM išsiaiškino, kad ne tik A. Vaitulevičius, bet ir visi jo vaikai mirė tremtyje. Išvadoje siūloma B. Vaitulevičienę-Mochriakovą iš tremties paleisti¹⁸.

LSSR VRM apie tremtinių A. ir B. Vaitulevičių šeimą rinko žinias ir iš kitų institucijų. Tuometinis VRM archyvo viršininkas, kurio žinioje buvo ir tarpukario Lietuvos dokumentų fondai, pažymoje apie paštininko A. Vaitulevičiaus šeimą, be kita ko, rašė, kad 1940 m. Antanas Vaitulevičius buvo Šaulių sąjungos Tauragnų būrio vado pavaduotojas¹⁹.

LSSR VRM išvada irgi tokia pati – B. Vaitulevičienę-Mochriakovą siūloma iš tremties paleisti. Deja, SSRS VRM 4-o skyriaus viršininkas konstatavo, kad B. Vaitulevičienė ištremta pagrįstai, nes jos vyras buvęs šaulių būrio vado pavaduotojas ir nesą pagrindo žmoną paleisti iš tremties²⁰.

Ilgametis Tauragnų pašto viršininkas Antanas Vaitulevičius, miręs prie Laptevų jūros. Nuotraukos iš jo asmens bylos

¹⁷ Lietuvos gyventojų genocidas, Vilnius, 1992, p. 717; 2 leid. – Vilnius, 1999, p. 858.

¹⁸ Lietuvos ypatingasis archyvas (LYA). VRM DS, f. 5, b. 38448, l. 1–13.

¹⁹ 1954 m. spalio 28 d. LSSR VRM archyvo viršininko pažyma, ten pat, l. 20.

²⁰ Ten pat, l. 21–24.

Matyt, aršieji stalinistai tada nesuprato, kad jų galia jau silpsta. Gal minėta išvada dėl B. Vaitulevičienės nebuvo patvirtinta ir tikrai 1954 m. pabaigoje ji buvo paleista. Pagaliau po 2–3 metų likę gyvi tremtiniai galėjo grįžti į tėvynę.

Vėliau B. Vaitulevičienė išvyko į Peterburgą ir dar kartą buvo ištekejusi už Kniazevo.

1989 m. rugsėjo 22 d. Bronislava Vaitulevičienė-Kniazeva prašė LSSR VRM Informacijos skyriaus pažymos apie savo šeimos tremtį. Prašyme nurodyta, kad ji su šeima iš Lietuvos ištremta 1941 m. birželio 14 d. Iš pradžių atvežti į Barnaulą, paskui Altajaus krašte turėjo dalyvauti miško kirtimo darbuose. 1942 m. išvežti į Jakutiją, prie Laptevų jūros, į Muostacho iškyšulį. Prašyme rašoma, jog visi B. Vaitulevičienės šeimos nariai tremtyje mirė²¹.

²¹ 1989 m. rugsėjo 22 d. B. Vaitulevičienės-Kniazevos prašymas LSSR VRM, *ten pat*, l. 27.